

UDK 001 (06)
Mo-62

Studium Vilnense A jest to album prac autorów reprezentujących różne kierunki nauki, filozofii i sztuki. Przez zestawienie różnych poglądów, metodologii i rezultatów badań *Studium Vilnense A* sprzyja kształtowaniu integralnego pojmowania świata.

Tytuł *Studium Vilnense* nawiązuje do sporadycznie wydawanych pod tym hasłem w latach 1990-2000 zeszytów naukowych, książek i biuletynów informacyjnych. W celu porządkowania przepływu informacji, od roku 2003 wprowadzone są serie *Studium Vilnense A, B i CD*. Seria B jest przeznaczona dla monografii, seria CD – dla wydań na dyskach kompaktowych.

Studium Vilnense A, 2003, vol. 1, nr 1
Redaktor – R. Brazis – Editor

Leidinys yra straipsniai, kurie buvo recenzuoti ir aptarti VII Tarptautinėje konferencijoje „Mokslas ir gyvenimo kokybė: Edukacija šimtmečio perspektyvoje“, 2002 birželio 20-22, Vilniuje. Raktažodžiai: filosofija, dvasinės vertybės, šeima, tikslieji mokslai, technologija, ekonomika, teisė, politika, gamtosauga, sveikatos apsauga, pedagogika, psichologija, istorija; 462 puslapiai, t. sk. grafikai, lentelės, nuotraukos, autorių rodyklė. Straipsnių kalbos: anglų, lenkų, lietuvių; santraukos anglų kalba. Konferencijos medžiagos dalis nepatekusi į šį leidinį publikuojama kompaktiniame diske (*Studium Vilnense CD, 2003, op. 1-29, ISSN 1648-7915, ISBN 9955-596-02-3*)

Wydanie zawiera recenzowane artykuły dyskutowane na VII Międzynarodowej Konferencji „Nauka a jakość życia: Edukacja w perspektywie stulecia”, w Wilnie, 20-22 czerwca 2002 roku. Hasła kluczowe: filozofia, wartości duchowe, rodzina, nauki ścisłe, technologia, ekonomia, prawo, polityka, ekologia, ochrona zdrowia, pedagogika, psychologia, historia; 462 strony, w tej liczbie wykresy, tabele, foto, skorowidz autorów. Języki artykułów: angielski, polski, litewski; abstrakty w jęz. angielskim. Pozostała część materiałów konferencji jest dostępna na dysku kompaktowym (*Studium Vilnense CD, 2003, op. 1-29, ISSN 1648-7915, ISBN 9955-596-02-3*)

The edition contains peer reviewed articles discussed at the VII International Conference on the Science and Quality of Life: Centennial Prospects for Education, Vilnius, June 20-22, 2002. Key words: philosophy, spiritual values, family, exact sciences, technology, economics, law, politics, ecology, health care, pedagogic, psychology, history; 462 pages incl. graphics, tables photos, author index. Article languages: English, Polish, Lithuanian; abstracts English. Remaining conference matter is accessible in the form of compact disk (*Studium Vilnense CD, 2003, op. 1-29, ISSN 1648-7915, ISBN 9955-596-02-3*)

Przygotowanie do druku:
Grażyna Lapienisė, Cezary Taraszkiewicz, Tadeusz Fedorowicz.

Grafika: Zenon Żukowski

Wsparcie finansowe wydawnictwa:
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie; Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”; Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie”.

Vielesji įstaiga-Institucija Vyšsėj Užtęctnosėj Publicej-Non-profit institucija
© UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, 2003
Aguonų 22, 2006 Vilnius, Lithuania (Lietuva)
Tel./Fax +370(5) 2330696

ISBN 9955-596-01-5
ISSN 1648-7907

SPIS TREŚCI • TURINYS • CONTENTS

Sesje plenarne	3
Psychologia ludzkiej egzystencji, <i>Kazimierz Popielski</i>	5
Jakość w aspekcie socjologicznym, <i>Marek Bugdał</i>	8
Zygmunt Rewkowski – odkrywca ekonomii analitycznej i jego epoka, <i>Romuald Brazis</i>	12
Edukacja medialna fundamentem współczesnego procesu kształcenia i wychowania, <i>Tadeusz Miczka</i>	18
Communication between a teacher and a child in Lithuanian kindergarten, <i>Vitolda Sofija Glebuviene</i>	22
Edukacja europejska w przededniu akcesji do Unii Europejskiej, <i>Maciej Perkowski</i>	27
Francuzi w Wilnie na przestrzeni wieków, <i>Tadeusz Kowzan</i>	29
Otwieranie się małych środowisk na ideę integracji dzieci niepełnosprawnych - działaniem na rzecz podnoszenia jakości życia, <i>Elżbieta Jaszczyszyn, Elżbieta Halaburda</i>	34
Sekcja 1 - Edukacja a wartości duchowe	38
Aktywizowanie studentów w edukacji nauczycielskiej, <i>Stanisława Danuta Frejman</i>	39
Komunikacja w aspekcie opieki paliatywno-hospicyjnej, <i>Andrzej Gretkowski</i>	42
Czy nauczanie filozofii jest bezsensowne?, <i>Piotr Iwański</i>	45
Issues of communicative learning ESP at university, <i>Galina Kavaliauskienė</i>	49
Various aspects of learning and teaching English, <i>Galina Kavaliauskienė</i>	54
Założenia współczesnej edukacji, jej składniki i aspekty aksjologiczne, <i>Jan Kida</i>	58
Rozwój umysłowy i społeczny dzieci rozpoczynających naukę szkolną, <i>Aldona Kopik</i>	61
Practice of moral choice: defensive mechanisms, dissonance and change, <i>Bogdan J. Kunicki, Ryszard Botwina</i>	65
Kultura europejska podstawą procesów edukacyjnych doby integracji, <i>Andrzej Leleń</i>	68
Życie Andrzeja Boboli jako inspiracja do działalności edukacyjnej kościoła w XXI wieku na wschodzie Europy, <i>Jędrzej Leśniewski</i>	71
Literatura w świecie audiowizualnych technik przekazu, <i>Jacek Lyszczyna</i>	75
Postawa reorientacji składnikiem wartości uniwersalnych, <i>Zofia Mydlak</i>	77
Jakuba Maritaina personalistyczna filozofia wychowania, <i>Hermik Noga</i>	80
Wartości i ich rola w edukacji, <i>Józef Półburzycki</i>	85
Aksjologiczne aspekty roli współczesnego nauczyciela w Polsce, <i>Barbara Sitarska</i>	88
Aktywność emocjonalna a edukacja wczesnoszkolna, <i>Jadwiga Trybocka</i>	92
„W Wilnie wszystko się zaczęło ...”, <i>Teresa Walewska-Przyjałkowska</i>	94
Wzorce osobowe w procesie kształtowania tożsamości narodowej i wartości humanistycznych, <i>Engenia Anna Wesołowska</i>	100
Edukacja i filozofia dialogu, <i>Bogdan Zeler</i>	103
Sekcja 2 - Edukacja dla rodziny	107
Traditions of motor activity in family, <i>Maria Nowak</i>	108
Dysfunkcyjność rodziny jako przeszkoda w prawidłowym wychowaniu i kształceniu młodego pokolenia, <i>Tadeusz Sakowicz</i>	112
Sekcja 3 - Edukacja dla zdrowia	115
Importance of the conductive education method in the process of revalidating children with child's cerebral palsy, <i>Bożena Bobel, Stefan Szymura</i>	116
Sport as an efficient rehabilitation tool. An experimental approach, <i>Ryszard Botwina, Bogdan J. Kunicki</i>	118

Wpływ otyłości na parametry lipidowe w surowicy krwi ludzi, <i>Maria Brzezińska, Wiesława Orowicz, Anna Jaluńska</i>	122
Konsekwencje praktyk alkoholowych ze szczególnym uwzględnieniem młodocianych, <i>Ewa Dutkiewicz, W. Kryczka</i>	126
Wakacyjne praktyki studenckie w opinii studentów licencjaekich studiów pielęgniarstwa Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach, <i>Jolanta Eszyk, Dorota Ordyś</i>	130
Poglądy studentów licencjaekich studiów pielęgniarstwa Śląskiej Akademii Medycznej na temat opieki terminalnej, <i>Jolanta Eszyk, Beata Naworska, Jolanta Kamińska, Irena Caus</i>	134
Badania patomorfologiczne struktury umieralności i przyczyn zgonów noworodków w regionach kłęski ekologicznej, <i>Bernard Holewa, Stanisław Ronczkowski, Henryka Mazur-Zielińska, Bożena Idzik, Anna Holewa</i> ...	138
Hanna Chrzanowska (1902 – 1973) - pionierka w dziedzinie zdrowia publicznego, <i>Maria E. Kempa</i>	141
Edukacja dla zdrowia kadr kierowniczych i personelu służby zdrowia, <i>Ewa Krolągowska, Maria Kosińska</i>	143
Choroby neurometaboliczne, <i>Henryka Mazur-Zielińska, Daniel Sabat, Ryszard Zieliński, Bernard Holewa</i>	147
Traditional games of polish education between WWI and WWII (1918 -1939), <i>Leonard Nowak</i>	150
Zmiany profilu lipidowego u diabetyków, <i>Wiesława Orowicz, Maria Brzezińska, Teresa Tycka</i>	152
Założenia programowe edukacji zdrowotnej uczniów klas początkowych realizowane w polskim systemie szkolnym, <i>Ingrid Paska, Irmína Ziolo</i>	155
Wyznaczniki jakości życia osób niepełnosprawnych, <i>Maria Agnieszka Paszkowicz, Marcin Garbat</i>	159
Rzeczywiste i należne parametry układu oddechowego u studentek i studentów instytutu kultury fizycznej, <i>Agata Pytasz, Alicja Urbańska</i>	163
Współczesne poglądy na etiopatogenezę, diagnostykę i leczenie zapalenia zatok przynosowych u dzieci, <i>Stanisław Ronczkowski, Daniel Sabat, Bernard Holewa</i>	166
The possibilities of education and rehabilitation versus the disabled children's quality of life, <i>Joanna Róžańska-Kowal</i>	170
Patologia wątroby w polskich podręcznikach anatomii patologicznej XIX, pierwszej połowy XX wieku oraz w podręcznikach współczesnych, <i>Daniel Sabat, Anna Gajewska, Maciej Nowiński</i>	174
Polskie skrypty z zakresu anatomii patologicznej w okresie międzywojennym, <i>Daniel Sabat, Marcin Osuch, Stanisław Ronczkowski</i>	181
Adam Raciborski – pionier auskultacji i perkusji lekarskiej, <i>Daniel Sabat, Ewa Podolecka, Angelika Barczyk, Bernadeta Słrok-Wolska, Henryka Mazur-Zielińska</i>	185
Nowotwory piersi w polskich podręcznikach anatomii patologicznej XIX i pierwszej połowy XX wieku, <i>Daniel Sabat, Ewa Sondej, Paweł Deska</i>	189
Porównawcza analiza morfologiczna błony śluzowej jelita cienkiego w przebiegu celiakii, <i>Daniel Sabat, Wojciech Zajęcki, Henryka Mazur-Zielińska, Katarzyna Stęplewska, Marta Ślimok, Alicja Sikora, Stanisław Ronczkowski, Barbara Kalita, Bartosz Słaby</i>	194
Ziarniniak Wegenera powikłany zgorzelinowym zapaleniem wyrostka robaczkowego, <i>Jadwiga Sikko, Izabela Walenczak, Barbara Południwska</i>	198
Ludzka cystatyna C jako czuły wskaźnik uszkodzenia nerek, <i>Natalia Sosnowska, Maciej Jędrlik</i>	200
Edukacja zdrowotna w Unii Europejskiej. Kilka refleksji, <i>Barbara Szafranńska-Perkowska</i>	204
Warunki skuteczności realizacji programów profilaktycznych uzależnień dzieci i młodzieży, <i>Młowska Springer</i> ...	206
Porosprężysty model biomechaniczny kości, a endoprotezy o potowatej powierzchni i osteoporoza - społeczny problem zdrowotny, <i>Ryszard Ukłejewski, Mariusz Winięcki</i>	210
Wydolność aerobowa studentów IKF i studentów-koszykarzy AZS, <i>Alicja Urbańska, Agata Pytasz</i>	214
Próg mleczanowy jako wskaźnik oceny wydolności tlenowej zawodników triathlonu, <i>Alicja Urbańska, Agata Pytasz</i>	216
Zachowania, poglądy i postawy mężczyzn w zakresie indywidualnego sposobu żywienia, <i>Donata Woźna-Śniadowska</i>	219
Foundations of health education of children and the youth in Poland in perspective of the nearest century, <i>Bożena Zawadzka</i>	222

Sekcja 4 - Edukacja w zakresie nauk ścisłych	224
Construction of symplectic Partitioned Runge-Kutta method using Maple, <i>Karol Gajda</i>	225
Arkusze kalkulacyjny – narzędzie integrujące nauczanie metod ilościowych w ekonomii, <i>Paweł Gąsiorowski, Tomasz Kuczewski</i>	228
Wpływ ciśnienia wewnątrz zbiornika kulistego na utratę stateczności dna obciążonego momentem obrotowym, <i>Stefan Janiak</i>	232
Application of "Mathematica" for solution of flexible pendulum problem, <i>Jan A. Kołodziej, Roman Starosta</i>	236
Comparison of different radial basis functions in solution of Poisson equation by the method of fundamental solution, <i>Jan A. Kołodziej, Anita Uściłowska-Gajda</i>	240
Nauczanie na odległość z wykorzystaniem Internetu jako perspektywa kształcenia ustawicznego w XXI wieku, <i>Sławomir Koziej</i>	244
Fibonacci squares drawn in derive, <i>Akamu Marlewski, Karol Gajda</i>	248
Metoda pomiaru emisji akustycznej w ocenie nośności granicznej elementów drewnianych, <i>Mirosław Matyjaszczyk, Janusz Mielniczak</i>	251
Projektowanie części maszyn z elastomerów w aspekcie teorii nieliniowej sprężystości, <i>Janusz Mielniczak, Dariusz Rupiński</i>	255
Symulacyjna metoda oceny skuteczności hamowania pociągów, <i>Jerzy Nowicki</i>	258
Informatyka w edukacji XXI wieku, <i>Mirosław Stankiewicz</i>	262
Wirtualna edukacja logopedyczna dla polonii, <i>Józef Surowaniec</i>	266
Stimulating cognitive activity of children with lower intellectual ability in a problem solving situation, <i>Jolanta Szabo-Borzyżkowska</i>	270
Edukacyjna rola środków informatycznych, <i>Maciej Tanaś</i>	274
Dynamics of a multi-articulated pendulum loaded by regular waves numerical experiment, <i>Anita Uściłowska-Gajda, Jan A. Kołodziej</i>	277
Stability of elastic-plastic sandwich shells with the core of variable stiffness, <i>Jerzy Ziełnicza</i>	281
Sekcja 5 - Edukacja ekonomiczna i technologiczna	285
Rozwój zintegrowany kraju (regionów, gmin, miast) - nowe podejście, <i>Jolita Christauskas, Janusz Lech Sienicki</i>	286
Edukacja kierowcy a bezpieczeństwo w ruchu drogowym w różnych porach roku, <i>Marian Dudziak, Andrzej Lewandowski</i>	292
The role and importance of field laboratory in maintaining biological diversity, <i>Ewa Fleszar</i>	296
Badania jakości kształcenia nauczycieli, <i>Mirosław Frejman</i>	300
Wizualizacja procesu tworzenia przędzy w rotorze przędzarki bezwrzecionowej, <i>Marek Idzik</i>	304
Technika w zapobieganiu degradacji środowiska, <i>Stanisław Janik, Piotr Kuryło</i>	308
Kim ma być absolwent wyższej uczelni, <i>Franciszek Kapusta</i>	311
Koszty produktów w strategii innowacyjnej przedsiębiorstwa, <i>Grzyżyna Klamecka-Roszkowska</i>	314
Zmniejszenie zagrożenia pożarem poprzez zastosowanie zaawansowanych systemów monitoringu pożarowego, <i>Marek Kókol</i>	317
Współczesny transport samochodowo-kolejowy a jakość życia, <i>Krzysztof Magnuski, Mariam Medrid, Piotr Stasiewicz</i>	320
Badania nad wytwarzaniem włókien o właściwościach barierowych, <i>Mariina Michalak, J. Biłska, A. Bilos, E. Dziedzic, K. Grzelak, I. Koczorowska, M. Michalczyk, S. Słowińska, I. Świątkowska</i>	323
5 program ramowy – edukacja ekonomiczna i technologiczna, <i>Mariina Michalak, R. Czajka, A. Dziedzic, R. Krawczyk, E. Kubik, A. Mróz, B. Poliwka, S. Świsłowski</i>	327
Zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach (MSP), <i>Bogusław Plawgo, Magdalena Klimczak</i>	331
Współpraca nauki z praktyką gospodarczą na przykładzie szkół wyższych, <i>Krzyszyna Poznańska</i>	335

Ekonomiczne instrumenty kształtujące jakość życia, <i>Elżbieta Skrzypek</i>	339
Fluoro ir fosforo anhidrido emisija iš rišamosios medžiagos į aplinką ir jos stiprio priklausomybė nuo įvesto vandens kiekio, <i>Bożena Valčiūnė, Gražina Smoliūskienė, Antanas Kaminskas, Marius Rimkevičius</i>	342
Zrobotyzowany system transportu wewnętrznego, <i>Teresa Walewska-Przyjałkowska</i>	346
Barьеры развития деятельности сельского хозяйства в Польше, <i>Marek Zarębski, Hanna Karaszewska</i>	350
Sekcja 6 - Edukacja prawna i polityczna	357
Aktywizacja społeczności lokalnej na terenach wiejskich na przykładzie programu regionalnego odnowa wsi w Województwie Opolskim, <i> Izabela Cedro-Pruszcz</i>	358
Instytucje, edukacja, rozwój, <i>Tomasz Dołęgowski</i>	364
The quality of education in Poland – levelling the barriers of accessibility to education, <i>Elżbieta Halaburda, Elżbieta Jaszczyżyn</i>	368
Problemy dostosowywania systemu podatkowego Republiki Litewskiej do wymagań Unii Europejskiej, <i>Edward Jasiński</i>	372
Czynniki determinujące jakość kształcenia w szkołach wyższych, <i>Grażyna Klamecka-Roszkowska, Teresa Mikulska</i>	375
Założenia edukacji prawno-ekonomicznej w szkołach wyższych, <i>Zbigniew Labno</i>	380
Problemy naboru studentów w warunkach polskich szkół wyższych, <i>Andrzej Łasota, Dariusz Mikołajewski, Maria Agnieszka Paszkowicz</i>	382
Edukacja regionalna szansą dla kształtowania tożsamości narodowej, <i>Andrzej Meissner, Maria Meissner</i>	384
Wyrównywanie dostępu do edukacji szansą na „lepszą” jakość życia osób niepełnosprawnych, <i>Helena Ochowczenko</i>	387
Koncepcja społecznej odpowiedzialności korporacji: zysk, dobrobyt i jakość życia, <i>Mirosława Rybał</i>	393
Problemy polityki oświatowej państw Unii Europejskiej, <i>Renata Romiewicz-Jasińska</i>	397
Kształcenie zawodowe na Litwie podczas niemieckiej okupacji (1941-1944), <i>Aleksander Sokołowski</i>	400
Edukacja ustawiczna kluczem do XXI wieku, <i>Hanna Solarczyk</i>	403
Znaczenie studiów podyplomowych w procesie kształcenia ustawicznego, <i>Alicja Sosnowska, Anna Kłopotek</i>	406
Żydowskie gminy wyznaniowe na Wileńszczyźnie w latach 1920-1939, <i>Jarosław Wołkonowski</i>	409
Sekcja 7 - Edukacja dla sztuki	414
Literatura dla dzieci o tematyce religijnej jako artystyczne wprowadzenie dziecka do czasoprzestrzeni Sacrum, <i>Zbigniew Baran</i>	415
Art and its importance in the academic youth's life, <i>Bożena Bobel, Stefan Szymura</i>	418
Metaphorical communication through movement in work with children needing assistance, <i>Katarzyna Krasoń</i>	421
Sekcja 8 - Wilno jako ośrodek edukacji (wielu kultur i cywilizacji)	425
Założenie Komisji Archeologicznej i Muzeum Starożytności w Wilnie, <i>Henryka Ilgiewicz</i>	426
Edukacja medyczna w zakresie położnictwa i ginekologii na wielonarodowym i wielowyznaniowym wydziale lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego, <i>Marcin Leśniewski</i>	430
Liga Robotnicza św. Kazimierza – stowarzyszenie oświatowo-ekonomiczne, <i>Liliana Narkowicz</i>	434
Bramy i portale Wilna i Łodzi jako znaczący element kultury materialnej, <i>Renata Przewłocka</i>	438
Zarys dziejów wileńskiej anatomii patologicznej w XIX wieku, <i>Daniel Sabar</i>	441
Czytelnictwo książek polskich na Litwie i potrzeby w lekturach szkolnych, <i>Józef Szostakowski</i>	445
Wstęp do badań nad działalnością studenckich kół naukowych na uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, <i>Eugeniusz G. Wasilewski</i>	448
Oddźwięk twórczości Adama Mickiewicza w dziełach i przekładach V. Mykolaitisa-Putinasa, <i>Bożena Ząbkiewicz</i>	453
Skorowidz nazwisk	457
Spis treści	459

Prof. dr hab. Romuald BRAZIS

VŠĮ UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, Agnony 22, 2006 Vilnius, Lithuania (Lietuva)

ZYGMUNT REWKOWSKI – ODKRYWCA EKONOMII ANALITYCZNEJ I JEGO EPOKA

Ciebie chwaliłem, strego nie żałuję.

Sami nie wiecie, co posiadacie

(...)

W pole widzenia historyków trafiają najczęściej ludzkie zbiorowości, ich podziały na wszelkie większości i mniejszości, ich rozgrywki polityczne i wojny. Odsuńmy to wszystko w tło naszych rozważań, a bliska nam niech będzie osoba ludzka, szczególnie ta, która sięgnęła do głębin nauki, zabłysła światłem dobroci, a mimo to zdaje się odchodzić w zapomnienie.

Niniejszy referat jest poświęcony wybitnej osobowości Zygmunta Rewkowskiego - obywatela XIX wieku. Jego miastem-matką jest Wilno, tu przed 195 laty przyszedł na świat, tu spoczywa na Rosnie. Co o Zigmuncie Rewkowskim podaje masowemu czytelnikowi historiografia litewska i polska? Co kryją biblioteki i archiwa? Odpowiedzi na te pytania poszukajmy w literaturze encyklopedycznej, sięgnijmy do dzieł dawnych i rękopisów.

Zygmunt Rewkowski w historiografii litewskiej

Czytelnik pragnący coś się dowiedzieć o Zigmuncie Rewkowskim z encyklopedii litewskich przeczyta w wydaniu z 1977 roku, że Zygmunt Rewkowski (litewska transkrypcja Zigmantas lub Zigmaz Revkovskis) od 1829 r. do zamknięcia uniwersytetu w 1832 roku wykładał systematyczny kurs teorii prawdopodobieństwa [1]. Tom z 1981 roku dodaje, że "w drugiej połowie XIX wieku wychowanek Uniwersytetu Wileńskiego Z. Rewkowski metodami matematycznymi badał procesy ekonomiczne i produkcyjne" [2]. W tomie z 1982 roku czytelnik się dowie, że Zygmunt Rewkowski urodził się 24 czerwca 1807 roku w Wilnie, zmarł 24 grudnia 1893 roku też w Wilnie. W 1827 roku ukończył Uniwersytet Wileński, w 1830 został profesorem, kierownikiem katedry teorii prawdopodobieństwa. Po powstaniu 1830-31 roku zesłany na Kaukaz, do Wilna wrócił około 1881 roku. Na Kaukazie kierował pracami geodezyjnymi; zaczął stosować matematykę do rozwiązywania zadań ekonomicznych i analizy procesów produkcyjnych" [3].

Jeszcze w 1963 roku wybitny litewski profesor matematyki Zigmaz Žemaitis opublikował o Zigmuncie Rewkowskim obszerną pracę [4], której jak dotąd nie dorównała żadna inna. Oto jej krótkie streszczenie z oryginalnego tekstu rosyjskiego.

24 czerwca 1807 roku w domu przy ul. Targowej 859 w Wilnie urzędnik magistratu Dominik Rewkowski, głowa licznej rodziny, doczekał się syna, któremu nadano imię Zygmunt. Rodzina sprzyjała rozwojowi niezwykłych zdolności Zygmunta, toteż mając niespełna 20 lat ukończył on Uniwersytet Wileński, a w wieku 23 lat został powołany na stanowisko kierownika katedry teorii prawdopodobieństwa tego uniwersytetu. Ułożony przez Zygmunta Rewkowskiego program studiów został wysłany na recenzję do ministerstwa w Petersburgu, rozpatrzony przez Akademię Nauk i na wniosek słynnego już wówczas w Europie matematyka M. Ostrogradzkiego zaakceptowany. Zygmunt Rewkowski rozpoczął wykłady w 1829 roku. Niestety, już w 1832 roku Uniwersytet

Wileński został zamknięty za udział w powstaniu. Zygmunt Rewkowski zapisał się na studia do Wileńskiej Akademii Medyczno-Chirurgicznej. Kiedy w celu organizacji nowego powstania przyjechał z Warszawy tajny emisariusz Paszkowski [5], to ukrył się w domu dawnego przyjaciela - Zygmunta Rewkowskiego. Spisek został wykryty, wielu poniosło śmierć, a za ukrywanie powstańca Zygmunt Rewkowski został zesłany w soldaty na wojnę, na Kaukaz. Jego późniejsze drogi prowadziły przez Tambow, Perm, gdzie był inżynierem gubernialnym. Swoje doświadczenia ujął w teorii pracy uogólnionej, którą przedstawiał matematykom - członkom Rosyjskiej Akademii Nauk w Petersburgu. Jak podał Zygmunt Rewkowski, akademik „M.” nie zaakceptował tej pracy, natomiast inny akademik „C.” zgodził się z pracą Rewkowskiego. Profesor Žemaitis sugeruje, że „M.” to Czebyszew, a „C.” – to Somow. Praca została skierowana do wojskowego inżynierskiego pisma i opublikowana w 1866 roku. Rewkowski pracował w Tambowie jako gubernialny inżynier, później w Permi. Będąc tam, w 1871 roku opublikował w Kazaniu nową broszurę na temat teorii pracy w ogólności. Z. Rewkowski jako emerytowany inżynier wrócił do Wilna, poświęcił się doskonaleniu swych prac publikując je po rosyjsku i po polsku. Publikacja polska spotkała się z krytyką recenzenta z Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Posłużyło to okazją do poszerzenia dyskusji, którą Zygmunt Rewkowski podał w następnej publikacji wydrukowanej po polsku w Petersburgu. 19 kwietnia 1889 roku przyjaciele Zygmunta Rewkowskiego urządzili obchody 60-lecia jego pierwszego wykładu na katedrze teorii prawdopodobieństwa, prawdopodobnie w jego domu, aby uniknąć publicznej manifestacji przeciw władzy carskiej. Pozdrowienia nadesłali redaktorzy i publicyści, poeci Adam Karpowicz i Maria Konopnicka. Profesor Zigmaz Žemaitis zwraca uwagę, że zabrakło jednak pozdrowień ze strony matematyków warszawskich i z Akademii Umiejętności w Krakowie, i że później Zygmunt Rewkowski doczekał się honoru wybrania na członka tej akademii przez jej uczonych-medyków za przyczynę do rozwoju medycyny i historii. Profesor Zigmaz Žemaitis przypuszcza, że Zygmunt Rewkowski mógł odczuwać niezręczność z powodu tego wyróżnienia. Zigmaz Žemaitis zaznacza, że w wierszach Marii Konopnickiej i Karpowicza jest oddany hołd Rewkowskiemu jako synowi Litwy, a Aramowicz swe pozdrowienia wyraził wierszem po litewsku.

W książce wydanej na 400. rocznicę Uniwersytetu Wileńskiego [6] B. Voronkovas pisze: „Jesienią 1831 roku do wykładanych przedmiotów dodano kurs rachunku prawdopodobieństwa, który rozpoczął wilanin Zygmunt Rewkowski (1807-1893). Przygotowany przez niego program wykładów był wysłany na recenzję do Petersburskiej Akademii Nauk. M. Ostrogradzki referując program na posiedzeniu oddziału matematycznego 2 czerwca 1829 roku, chociaż miał nieco inny pogląd na

sposób wykładania teorii prawdopodobieństwa, radził pozostawić Rewkowskiemu całkowitą swobodę wykładania. Po powstaniu 1830-1831 roku Rewkowski za pomoc w ukrywaniu się jednego z uczestników powstania został zesłany szeregowym żołnierzem na Kaukaz, gdzie w 1841 roku otrzymał stopień oficerski, a w 1856 roku uzyskał zwolnienie do rezerwy”.

Do przekazu pozytywnej wiedzy o Zygmuncie Rewkowskim przyczynił się i Evaldas Gečiauskas w kontekście jego pracy o postaci profesora Žemaitisa [7].

Minęło 30 lat od ukazania się pracy Z. Žemaitisa, i na 415 rocznicę Uniwersytetu Wileńskiego, tzn. już w okresie Litwy Niepodległej, prof. M. Jučas napisał tylko, że „od 1829 r. zaczęto wykladać osobny i dodatkowy kurs teorii prawdopodobieństwa (Calculus probabilitas). Wykładał ten kurs wychowanek seminarium nauczycielskiego Zygmunt Rewkowski, po doskonaleniu się w Petersburgu u generała Słobodskiego. Teoria prawdopodobieństwa wówczas już była stosowana w operacjach kredytowych, a słynny Pierre Simone Laplace zastosował ją i w geodezji. Na polecenie rektora Zygmunt Rewkowski uczestniczył w ekspedycjach geodezyjnych na Zmudź i Kursze pod kierownictwem generała Tennera” [8]. I to wszystko, co 100 lat po śmierci Zygmunta Rewkowskiego, profesora Uniwersytetu Wileńskiego, uznano za godne zapisania w jubileuszowym wydaniu historii uczelni. W rozdziale „Ważniejsze dla kultury Litwy prace byłych profesorów i wychowanków uczelni wyższych Wilna” tegoż wydania o Zygmuncie Rewkowskim już nie ma mowy. Wygląda na to, że nastąpił zanik litewskiej pamięci historycznej.

Sprzeczności faktygraficzne, rozpiętość ocen, ich dryf od najwyższego uznania i nostryfikacji litewskiej do bagatelizowania i całkowitego odrzucenia – wszystko to powoduje, że należy sięgnąć do źródeł, a przede wszystkim do historiografii polskiej.

Zygmunt Rewkowski w historiografii polskiej

Można by się spodziewać, że pamięć o Zygmuncie Rewkowskim zostanie zachowana w polskiej historii matematyki, a zwłaszcza ekonomii matematycznej. Przegląd literatury polskiej dostępnej w Wilnie budzi z troską. Nie wspomina Rewkowskiego Jan Skęczkowski [9], choć pięknie nawiązuje do pochwały statystyki przez wilnianina M. Balińskiego w 1834 roku. A oto wydany przez SGH w Warszawie podręcznik Ekonometrii [10]. Dowiadujemy się z niego, że terminu ekonometria po raz pierwszy użył Paweł Ciompa (Lwów, 1910), a upowszechnił Ragnar Frisch (Norwegia, 1926); niestety, nie ma wzmianki o Rewkowskim – rzeczywistym twórcy tej nauki. Pomija Rewkowskiego milczeniem i Witold Więśław [11], Marek Kordos [12], przytaczając urywek z datowanego 1817 rokiem wykładu Jana Śniadeckiego o rachunku prawdopodobieństwa w Wilnie, pomija Rewkowskiego, natomiast wspomina, choć z odcieniem pejoratywnym, dramatyczną w skutkach propozycję młodego Karola Marksa, wraz z powiedzeniem, że jednak *różnica między Marksem a marksistami jest taka, jak między Kantem a kanciarzami*. Jednak Karol Marks (1818-83) pozostał w kręgu ekonomii politycznej, zaś Zygmunt Rewkowski podał matematyczne podstawy ekonomii jako nauki. Czyżby nie zasłużył przez to miejsca w historii matematyki? Przegląd

encyklopedii polskich pod hasłem „Rewkowski” nie wykazał nic. Encyklopedia powszechna 1866 roku milczy: rzecz jasna okres caratu, Zygmunt Rewkowski na wygnaniu, cenzura. Po stu latach Wielka encyklopedia powszechna PWN 1967 roku nadal milczy. Encyklopedia powszechna PWN 1976 roku milczy też. Piszą o rewolucjach, o rewizjonizmie, jakby to było dla Polski najważniejsze. Niestety, encyklopedie wydane w Polsce Niepodległej, zarówno Encyklopedia powszechna PWN 1995 roku, jak i Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna „Gutenberga” z okresu międzywojennego milczą też. Rataje sytuację *Polski słownik biograficzny* 1988 roku [13], podając fakty, przeważnie zgodne z powyższymi litewskimi. A jednak są i różnice. Dom Rewkowskich ponoć stał przy ul. Handlowej [14,15]. Zygmunt Rewkowski miał około 10 osób rodzeństwa. Bratanków car ukarał śmiercią przez powieszenie za udział w powstaniu 1863 roku. Zygmunt Rewkowski po ukończeniu uniwersytetu uczestniczył w wyprawach pomiarowych 1828-29 roku po guberniach wileńskiej, grodzieńskiej, mińskiej i witebskiej pod kierownictwem geodety Karla I. Tennera i astronoma W. J. Struve. W okresie tłumienia powstania, w 1831-32 roku, oddalił się z Wilna do dworu gubernatora wileńskiego na witebszczyznę, gdzie pracował gubernierem. W 1833 roku był aresztowany i skazany na 25 lat „w soldaty” za to, że ukrył przyjaciela H. Szymańskiego, emisariusza z Paryża, nie zaś Paszkowskiego, emisariusza z Warszawy, jak pisał Zigmantas Žemaitis. Na Kaukazie opanował język perski i turecki, jako człowiek wysoce wykształcony m.in. pracował gubernierem u generała dywizji. Prawa cywilne odzyskał w 1858 roku z łaski Aleksandra II. I oto najistotniejsze uzupełnienie: Zygmunt Rewkowski napisał traktat o epidemii cholery w Rosji 1892 roku, na podstawie danych prasowych i metod statystyki matematycznej wypowiedział wnioski o zapadalności, śmiertelności i uleczalności tej choroby. Dokonał tego w 1893 roku. Pozostawił po sobie pamiętniki (około 500 stron) – cenne źródło spostrzeżeń historycznych, chronione w zbiorach Biblioteki Wróblewskich. *Polski słownik biograficzny* podaje i liczne piśmiennictwo [17-24], powołując się i na autora litewskiego [23].

Wyniki badań archiwalnych

Niestety, nie udało mi się dotrzeć do owych 500 stron pamiętników. Tym niemniej, niniejszy rozdział jest wynikiem badań materiału źródłowego – rękopisów i wycinków z gazet – zgromadzonych w funduszu F9-1854 LMA CB (skrót nazwy Centralnej Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk - byłej Biblioteki Wróblewskich) w Wilnie. Cenne są zwłaszcza rękopisy – listy osób współczesnych Zygmuntovi Rewkowskiemu, zwłaszcza tych, na których nie miał wpływu cenzor zewnętrzny, ani wewnętrzny. Z dokumentów tych wynika, że Zygmunt Rewkowski jako student i profesor Uniwersytetu Wileńskiego, istotnie, wyjeżdżał z Wilna na rozległe obszary byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego jako uczestnik wypraw naukowych, stosując matematykę w geodezji i astronomii. Nie ma znaczenia merytorycznego podkreślany przez niektórych historyków [8] stopień wojskowy Tennera i Struvego, ale ich wysoki prestiż naukowy. Zygmunt Rewkowski pracował w gronie uczonych profesjonalistów. Nieprawda [8], że do

dobra. Należy oświecać, dowodzić, błagać, aby nie działał ani monopol prywatny, ani państwowy, aby dana była OSOBIE największa swoboda pracy organicznej, a spółki komandytowe osób prywatnych uzyskały w opinii publicznej i prawodawstwie najwyższy przywilej działania. Moralnym kryterium decyzji jest dobro osoby i społeczności. Praca we wszelkich jej rodzajach może być zharmonizowana przez odrzucenie woluntaryzmu, przez stosowanie modeli matematycznych do przewidywania skutków tej czy innej decyzji społecznej i ekonomicznej.

Zygmunt Rewkowski w swej pracy dotyczącej Wileńskiego Banku Ziemskiego [29] podał szczegółową metodykę wyznaczenia parametrów równań (1) i (2) ze statystycznych danych o przychodach i rozchodach banku za 12 lat. *Nota bene*, Rewkowski oceniał Wileński Bank Ziemski jako najlepszy w Imperium, dlatego uzyskane parametry byłyby najbardziej wiarygodne. Rewkowski sam nie zdążył wyznaczyć współczynników. Nie wiadomo, czy archiwum Wileńskiego Banku Ziemskiego zachowało się do naszych czasów. Jeżeli się zachowało, to można w XXI wieku wykonać testament naukowy wielkiego Wilnianina.

Zygmunt Rewkowski w poezji

Profesor Zigmantas Žemaitis wzmiankował, że na 60. rocznicę pierwszego wykładu Zygmunta Rewkowskiego współcześni mu poeci dedykowali swe utwory. Idąc tym tropem, dotarłem do rękopisów [16], które, jak sądzę, nie były opublikowane. Nie sposób pominąć te świadectwa życia intelektualnego w Wilnie u schyłku XIX wieku.

Oto kartka z rękopisem **W. Aramowicza** w języku litewskim, jeszcze nie unormowanym (przekład - [30]):

*Ir man miejė išpažinti,
Kaip ir kitiems, šlovę vira,
Kursat dabar tarp mūsų ira:
Senovės česnis atminti.
Mažone ir meile Deiva,
Kad vėsar su Tavi būva,
Taj pikti žmones pražuva,
Tokia būva meje Teva.
Česai nelajmes pareja,
Paszlavinimas ojeja:
Buk lajmingas tarp savo,
Senelian Tėviej Tavo*

A oto urywki z rękopisu **M. Konopnickiej**:

*Czcigodnemu Zygmuntowi Rewkowskemu na 60-tą
rocznicę Jego pracy i cierpieni dla kraju*

*Od pokolenia co Ojce czei swoje
Przychodzę tutaj jak pielgrzym, z modlitwą,
I z prostą pieśnią na progu Twym stoję
I w zacnym synu pozdrwiam cię, Litwo!*

*Miśza tu niegdyś bywała gościna
I głośniej lutnie dzwoniły śpiewacze:
Dziś – kto chce sercem powitać Litwiną
Ten nwarz zakrywa i razem z nim płacze.*

*Jak brat, gdy brata obaczy w niewoli,
Na pierś mu pada bez słowa ze łkaniem,
Tak wszystko dzisiaj co wspólnie nas boli
Milczącym dla nas niech będzie witanie!*

*Błogosławione ty, gdy razem płyną!
Błogosławione zmieszane weschmienia!
Słońce, co wszędzie nad naszą Krajiną,
Z tych łez i westchnień wyrzuci się cienia.*

*A teraz dajcie niech lirę nakręć,
Niech ton jaśniejszy do piersi dostręję,
Bo wobec chwili, dla której ja świącę,
Zrywaj, radośniej chce serce bić moje.*

*Starej Litwie nie mówina
Wielkich chować na swym łonie.
Gdy wrodzi Litwa syna,
To go widać i w Koronie.*

*Zaraz bo się bierze z młody
Przerocić duchem te Pomary[31]
I wybuchnąć dla narodu
Światłem wiedzy – ogniem wiary*

*I już jedna miłość płynie
Przez te Orły i Pogonie –
I choć nie chcesz to, Litwinie,
Sercem przez pół tyś w Koronie.*

*Wielka przeszłość – wielka dola
Wielkie pieśni – czucie wrzące –
Wielka radość i żaloba –
Wszystko wspólne nam jak słońce.*

*Ach! Bo wspólne jak ta czasza
Co obchodzi kolej bramią,-
Stary sojusz, wierność stara,-
Kropią dzielą się ostatnią.*

*Przez tą przestrzeń co nas dzieli,
Tak szeroka i tak długa
I my przecie to widzeli
Czem rosła Twa zasluga.*

*Pamiętają to Ojcowie
Gdyś – z młodzieńczych lat zapamięt
Z ogniem w duszy, z czuciem w słowie
Gonił za swym ideałem.*

*Cyfra była godłem Twoim:
Cyfra stałeś w tej Kolonnie
Gdzie najlepsi walczą zwojem
I podnoszą czoła dumnie*

*Cyfra byłeś w krwawej rocie
Pod bagnetem gnan Moskala
W aresztanckiej swej kapocie
Co na piersiach ślad wypala.*

*Powróciłeś nam, tulaczni,
Ze śmiertelnych bólów, drogi,
Z ziemi męki, z ziemi płaczu,-
Powróciłeś w Litwy progi.*

*Dziś sześćdziesiąt lat upływa
Jak w tym samym oto grudzie
Do znojnego pracy znoju
Stanął ziemię twój, narodzie!*

*Lata idą, lata płyną
Jak tej Wilii bystre wody
Gdzie ty, gdzie ty, o drużyno,
Którą witał ziemię młody?*

*Gdzie wy mili, wy rówieśni,
Bracia w pracy, w drożnym pyłe?
Wiatr pomieszał moje pieśni,
Echo szepce: śpią w mogile ...*

*Na zerkanej oto stronie
Kończę pieśń tą, hołd ten bratni:
Po dzisiajnych burz pioranie
Żyj nam, Szczęstku ty ostatni!*

*Żyj! Doczekaj tego lata,
Gdy nad ludy i nad ziemię
Wznijdzie słońce w okrąg świata
I wyzwoli nasze plemię ...*

*Niech się spełni ten rachunek
Boży prawdopodobieństwa
Ze nie próżny krwi rachunek,
Ze nie próżne są męczelstwa!*

Maryja Konopnicka, Warszawa, 19 IV 1889.

A oto urywek z kartki **B. Jastrzębskiego** (LMA CB F9-1854, s. 42) adresowanej do Jubilata: *...w tym tak zwanym zabranym kraju i tem bardziej w stolicy litewskiej nie mogła się zebrać polska inteligencja i uczcić Cię dostojnie ... jesteś chlubą Narodu Polskiego....*

Zygmunt Rewkowski, 24 06 1807 – 13(24) 12 1893

Ryt. Edward Niez, reprodukt z *Czasopisma Kłosa*, 13(25) kwietnia 1899 r.; LMA CB F9-1854

Adam Karpowicz (LMA CB F9-1854, s.34)

*Kiedy się wszystko naokół nas zmienia
Gród Gedymina, kraju postać cała,-
Starcze! Ostatni z wielkich pokolenia
Co wszystkie burze przetrwałes jak skała!*

*W tobie nam dawna Litwa pozostała!
W Tobie tli jeszcze święta iskra znicza,
Co zapalała tej ziemi tytanów-
Ta siła ducha, ta słodycz oblicza,*

*Co przypomina Mickiewiczów, Zamów,
Śniadeckich, Grodków, Jundziłłów, Bojanów.*

*Tyś tem ogniwem, co wiąże nam żywo
Z wielkiej przeszłości niespożytą chwałą...*

*O, świec nam długo Twą głową sędziwą
Niech w nas ożyje, co w Tobie przetrwało
Niech rozplomieni naszą Litwą całą!*

*O, świec nam długo lepszych czasów duchem,
Aż się moc złego na ziemi przesili...
By Twoim życiem jak złotym łańcuchem
Bogowie przeszłość z przyszłością złączyli.*

*Byś tej doczekał tpragnionej chwili –
Gdy w Wilnie uskrześnisz dawna Alma Mater!
Tego Ci życzym. Vale, noster Pater!*

Epilog

Z powyższych notatek można wnioskować o głębokim zrozumieniu znaczenia odkryć Zygmunta Rewkowskiego, dokonanych w naukach ścisłych, przez przedstawicieli świata poezji. Zygmunt Rewkowski zaś był otwarty na szerokie horyzonty filozofii. Ze współczesnych mu uczonych tylko Ignacy Domeyko, którego 200. rocznicę urodzin obchodzimy w tym roku, w pełnej mierze docenił znaczenie prac Zygmunta Rewkowskiego określając je jako *początki ekonomii analitycznej*. Harmonia między humanistyką a nauką zda-

je się być naruszona w XX w. przez rewolucje, wojny i reformy. Warto się zastanowić, czy dzisiejszy pęd reformatorów do profilowania szkolnictwa Litwy sprzyja powrotowi do utraconej harmonii? Wydatną cechą osobowości Zygmunta Rewkowskiego jest jego dobroliwy spokój na tle budzących się emocji narodowych. Jego prace nie zawierają nawet cienia nagany dla ciemnińców, przeciwnie, nie brak słów podziękii dla tych wielu *maskali*, którzy darzyli go wzajemną przyjaźnią, a potomni - pamięcią [32]; niech pozostanie chlubą narodów, wśród których żył.

Podziękowanie

Wykonanie tej pracy stało się możliwe dzięki uprzejomości Centralnej Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, która pieczołowicie przechowała i udostępniła cenne zbiory archiwalne. Wsparcia udzielili Jan Teodor Kudła i Jan Malek. Żonie mojej wyrażam wdzięczność za zrozumienie i cierpliwość.

Bibliografie i przypisy

1. Lietuvos Tarybinė Enciklopedija, 1977, t. 3, s.13
2. Lietuvos Tarybinė Enciklopedija, 1981, t. 7, s. 311
3. Lietuvos Tarybinė Enciklopedija, 1982, t. 9, s. 412
4. Z. Žemaitis. Профессор Вильнюсского университета З. Ревковский (1807-1893) и математическое исследование производственных процессов. – Литовский математический сборник, 1963, т. 3, 289-314.
5. *Miasto i nazwisko wymaga sprostowania (patrz [13],[16]).*
6. Vilniaus Universiteto Istorija 1803-1940, „Mokslas“, Vilnius, 1977, s. 39
7. Evaldas Gečauskas. Zigmās ir Lietuvos istoriografija. – kn.: Zigmās Žemaitis, „Mokslas“, Vilnius, 1979, p. 69-77.
8. Vilniaus Universiteto Istorija 1579-1994, Vilnius, 1994, s. 130
9. Jan Skęczkowski, Metoda reprezentacyjna badań statystycznych, Warszawa.
10. S. Dorosiewicz, D. Kolačkowski, T. Kuszewski, M. Podgórska, E. Syczewska, Ekonometria, Oficyna Wyd. Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa, 1995.
11. Witold Więśław, Matematyka i jej historia, Wyd. NOWIK, Opole, 1997.
12. Marek Kordos, Wykłady z historii matematyki, WSP, Warszawa, 1995.
13. Polski słownik biograficzny, 1988, tom 31/1, zes. 128, s. 174-176.
14. *Z. Rewkowskiego podaje w swej książce [15] nazwę ul. Targowej.*
15. Z. Rewkowskiego. Początki ekonomii analitycznej, czyli teorii robót w ogólności, Gebethner i Wolff, Warszawa, 1887.
16. Fundasz F9-1854 w Dziale rękopisów Centralnej Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie.
17. Letuwisław, Listy z prowincji, Kraj”, 1889, nr 16, s.16.
18. L. Uziębło, Nowa praca profesora Rewkowskiego, „Kraj”, nr 5, s. 9, 1893.
19. Bulletin Polonais, Littéraire, Scientifique et Artistique, 1894, s.71.
20. Tygodnik ilustrowany, nr 210, s.15, 1894.
21. A. Karpowicz. Wspomnienia. W: Znad Willi i Niemna, Wilno, 1906, s. 35-7.
22. J. Diani, A. Wachułka. Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej, W-wa, 1963.
23. A. Stadelninkas. Los uczonego. „Czerwony Sztandar”, Wilno, 1968, nr 15 z 15 X.
24. A. Śnieżko. Cmentarze wileńskie – Rossa, cz.III, Wrocław, 1970.
25. *Liczyła, czyli „szcioty” (ros.), były powszechnie używane do dodawania i odejmowania w sklepach i biurach; podobno dotarły do Rosji za niepamiętnych czasów z Chin. W końcu XX wieku zostały użarte przez komputery.*
26. С. Ревковский. Аналитические исследования о стоимости работ вообще, как об особой переменной величине, которая возрастает и понижается по определенным законам. Изд. Казанского Университета, Казань, 1871.
27. *W notatkach biograficznych nawet końca XX wieku powielane są sformułowania XIX-wiecznych tekstów opublikowanych pod cenzurą carską: „...zaciągnął się do wojska, udał się na Kaukaz...”*
28. Zygmunt Rewkowskiego. Badania analityczne o cenach robót w ogólności. Wilno, 1882.
29. По поводу Виленского земельного банка о банковских работах вообще. Составлено инж. путей сообщения кол. сов. Ревковским. Вильна, Типогр. Губернского правления 1885 г.
30. *I mnie miło jest wyrazić: // Jak i innym, chwalebny mąż // Który teraz jest wśród nas // Darwne czasy przypomina // Laska to i miłość Boga // Który wszędzie bywał z Tobą // Totem ludzie śli zginęli // Miłość Ojca to sprawiła // Przemienęły nieszczęść czasu // Zawitała dzisiaj chwalebna // Bądź szczęśliwy między swymi // Dziadku, w swej ojczyźnie ziemi (tłum. R.B.)*
31. *Wzgórza w Wilnie, gdzie armia powstańcza w 1831 roku stoczyła bitwę (przegraną) z wojskiem cara rosyjskiego (przyp. R.B.)*
32. Н. В. Безмятных. Математики в Вильнюсском университете (1803-1832). Ученые записки Карельского педагогического ин-та, 1963, т.14, с. 49-69.

ZYGMUNT REWKOWSKI: THE FOUNDER OF ANALYTICAL ECONOMICS AND HIS EPOCH by Romuald Brazis

Zygmunt Rewkowskiego (1807-1893) at the age of 22 was appointed to the position of professor at the chair of probability theory at the Imperial University of Wilna. After the Polish-Lithuanian uprising against Russia, Rewkowskiego was exiled as an ordinary soldier to the Caucasus war for seven years. Later on he served in military and civil engineering, however, he was not permitted to return back home until 1881. His vast experience in organizing public works allowed him to formulate the theory of labor in general. He pointed out that the macro- and micro-economics rely on differential equations that are in common with those describing planetary motion, although they are much more frequently perturbed by random events. With his foundations of *analytic economics and mathematical epidemiology*, he was for centuries ahead of his epoch. The paper discovers poetry and other archive data on the intellectual life of his epoch saved in the Central Library of The Lithuanian Academy of Sciences.

universitas@post.Sci.lt